

Voortgangsrapportage

Nationaal Burgerberaad Klimaat

6 januari 2025

Inhoud

Inleiding	4
1. Het vaststellen van het doel van het burgerberaad.....	5
2. Het stellen van een geschikte vraag aan deelnemers van het burgerberaad.....	5
3. Het waarborgen van goede samenwerking tussen kabinet en parlement	5
4. Het maken van heldere afspraken over politieke opvolging	5
5. Het vaststellen van de betrokkenheid van politici tijdens het burgerberaad.....	6
Kennismakingen	6
Zichtbare betrokkenheid	7
6. Het waarborgen van representativiteit van het burgerberaad en inclusiviteit om gelijkwaardige deelname mogelijk te maken	7
Werving en loting	8
Steekproef adressen en bewoners.....	8
Versturen van uitnodigingen	8
Aanmelding.....	8
Loting.....	9
Deelnemersgroep en kennismaking.....	9
Data register en juridische grondslag.....	10
Aandacht voor het bereiken van specifieke groepen mensen.....	10
Inclusiviteit en deelnemersbegeleiding.....	10
7. Het beschikbaar stellen van voldoende budget en tijd voor organisatie van het burgerberaad en compensatie voor deelnemers.....	12
Vergoeding voor de deelnemers.....	12
Projectbudget.....	13
8. Het vaststellen van betrokkenheid van de samenleving voor, tijdens en na het burgerberaad ..	13
Communicatie wervingsfase	13
Communicatie uitvoeringsfase.....	15
Raadpleging brede samenleving	15
Betrekken kinderen en jeugd tot 16 jaar	16
9. Het bieden van goede praktische en inhoudelijke ondersteuning van het burgerberaadproces met feitelijke en volledige informatie	17
Kennisvoorziening aan het burgerberaad	17
Infrastructuur kennis.....	18
Waarborg van kennisoverdracht.....	18
Wetenschappelijke werkgroep.....	18
Ambtelijke werkgroep	19

(Werk)groep maatschappelijke perspectieven	20
Impact.....	20
Locatie bijeenkomsten	20
10. Het vaststellen van een aanpak om het burgerberaad te monitoren en te leren	20
BIJLAGE 1 – Referentiedata mening over klimaatbeleid	22
BIJLAGE 2 – Stappen lotingsproces	24
BIJLAGE 3 – Schematische weergave lotingsproces.....	25
BIJLAGE 4 – Samenstelling deelnemersgroep 6 januari 2025	26
BIJLAGE 5 – Overzicht bezoeken genodigden	28
Gebieden waar langs de deuren is gegaan bij genodigden.....	28
Aantallen bezoeken.....	28
BIJLAGE 6 – Vragen en opmerkingen van genodigden tijdens aanmeldperiode	29

Inleiding

Het [Nationaal Burgerberaad Klimaat](#) (hierna: burgerberaad) wordt in opdracht van het kabinet geleid door een onafhankelijk voorzitter, Nienke Meijer, ondersteund door een onafhankelijk secretariaat van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL). Het kabinet en de Tweede Kamer hebben tien randvoorwaarden opgesteld voor een succesvol burgerberaad. De voorzitter informeert het kabinet en de rapporteurs van de Tweede Kamer iedere twee maanden over de voortgang in het voortgangsoverleg¹, aan de hand van een voortgangsrapportage. Zo kunnen het kabinet en de Tweede Kamer toetsen of het proces loopt volgens de randvoorwaarden. Ze hebben daarbij geen invloed op de inhoud van het burgerberaad.²

De randvoorwaarden 1 tot en met 10 vormen de structuur van deze voortgangsrapportage.³

Zo leggen we de puzzel

Meer weten? Ga naar burgerberaadklimaat.nl

¹ Zoals beschreven in de [brief](#) van het kabinet van 23 juni 2023.

² Vanaf het moment dat het burgerberaad gestart is wordt de voortgangsrapportage na afloop van het voortgangsoverleg openbaar gemaakt via de website van het burgerberaad.

³ Zie ook het startdocument [Nationaal burgerforum over klimaat- en energiebeleid | Rapport | Rijksoverheid.nl](#).

1. Het vaststellen van het doel van het burgerberaad

Het kabinet heeft, in afstemming met de Tweede Kamer, de volgende doelen vastgesteld:

- De invloed en zeggenschap van burgers op grote maatschappelijke veranderingen, zoals de klimaatopgave, vergroten door hen om advies te vragen.
- De representatieve democratie versterken door meer mensen beter te betrekken bij politieke besluitvorming die hen raakt.

2. Het stellen van een geschikte vraag aan deelnemers van het burgerberaad

Het kabinet en de Tweede Kamer stellen de volgende vraag aan het burgerberaad: “Hoe kunnen we als Nederland eten, spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat?” Nederland heeft met andere landen afgesproken om de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂ te verlagen. Als we in Nederland anders eten, reizen en anders omgaan met spullen stoten we minder uit. De vraag aan het burgerberaad is: hoe kunnen we dat het beste doen? En wat kunnen burgers, bedrijven en overheid doen om elkaar daarbij te helpen? Het is belangrijk dat dit op een rechtvaardige manier gaat, zodat iedereen mee kan doen.

Het burgerberaad gaat bovenstaande vraag, de onderliggende problemen en dilemma's, en belangrijke keuzes onderzoeken en afwegen. De deelnemers van het burgerberaad bepalen daarbij zelf waar ze de nadruk op leggen bij het beantwoorden van de vraag.

Voor meer informatie over de kennisvoorziening, die bijdraagt aan het beantwoorden van de vraag door het burgerberaad, zie randvoorwaarde 9.

3. Het waarborgen van goede samenwerking tussen kabinet en parlement

In het voortgangsoverleg gaan de politiek verantwoordelijke ministers van Klimaat en Groene Groei (KGG) en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), namens het kabinet en in de rol van opdrachtgever, en de rapporteurs van de Tweede Kamer iedere twee maanden in gesprek met de voorzitter over de voortgang. Zo kunnen het kabinet en de Tweede Kamer gezamenlijk toetsen of het proces loopt volgens de randvoorwaarden. Het kabinet en het parlement gaan zelf over hun onderlinge samenwerking.

4. Het maken van heldere afspraken over politieke opvolging

Het burgerberaad kan alleen slagen wanneer de politiek opvolging geeft aan het advies van het burgerberaad. Voor de deelnemers van het burgerberaad, die veel tijd en moeite investeren, en voor de rest van de samenleving, moet vanaf het eerste moment duidelijk zijn op welke manier het kabinet en de Tweede Kamer opvolging gaan geven aan het advies. Daarom is het belangrijk dat het kabinet en de Tweede Kamer zelf bij de start van het burgerberaad vertellen dat ze het advies serieus nemen en welke acties zij zullen nemen op welk moment.

Het kabinet en de Tweede Kamer hebben de volgende afspraken gemaakt over politieke opvolging:

- Het kabinet heeft zich gecommitteerd aan een motiveringsplicht, vastgelegd in het instellingsbesluit. Dit houdt in dat het kabinet:
 - het advies van het burgerberaad in ontvangst neemt;
 - binnen 6 maanden een reactie stuurt op het advies;
 - per aanbeveling afzonderlijk motiveert waarom het deze al dan niet overneemt;
 - een jaar na de ontvangst van het advies de voortgang van de implementatie van het advies bespreekt met het burgerberaad.
- De Tweede Kamer is een besprekingsplicht aangegaan, wat betekent dat de Tweede Kamer het advies en de kabinetsreactie daarop bespreekt in een debat met het kabinet.

De voorzitter en de projectorganisatie (hierna: we/wij) onderzoeken op welke manier het proces zo ontworpen en georganiseerd kan worden dat het zo goed mogelijk aansluit op de politieke opvolging, zonder dat er inhoudelijke sturing of politieke beïnvloeding plaatsvindt. Dit doen we o.a. door in kaart te brengen wat de belangrijkste dilemma's en afwegingen zijn voor de politiek; wat de beleidsruimte is voor de verschillende onderwerpen; en welke criteria relevant zijn voor politieke opvolging (bv. zijn de aanbevelingen haalbaar, betaalbaar, uitvoerbaar). Het burgerberaad gaat zelf over de inhoud van het advies en bepaalt zelf aan welke criteria het advies zal voldoen.

Het burgerberaad heeft de mogelijkheid om met een vertegenwoordiging van deelnemers een monitoringsgroep te vormen, die een actieve rol speelt bij de monitoring van de politieke opvolging van het advies en andere activiteiten in het kader van de opvolging. Zo houden deelnemers eigenaarschap van het advies en blijven ze actief betrokken bij het advies en het verdere proces. Daarnaast onderzoeken we welke opvolgingsactiviteiten in het jaar na overhandiging van het advies kunnen worden georganiseerd met verschillende belanghebbenden (zoals het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, belangengroepen en de brede samenleving), zodat de politieke opvolging kan worden ondersteund en versterkt. Om dit alles te organiseren en de monitoringsgroep te begeleiden wordt een deel van de projectorganisatie gecontinueerd in het tweede jaar, om samen met de voorzitter en het burgerberaad te werken aan de opvolging.

5. Het vaststellen van de betrokkenheid van politici tijdens het burgerberaad

Het is belangrijk dat het kabinet en de Tweede Kamer tijdens het gehele proces goed betrokken zijn. Iedere twee maanden vindt er een voortgangsoverleg plaats. Daarin bespreekt de voorzitter de voortgang met de politiek verantwoordelijke ministers van KGG en BZK en de twee rapporteurs van de Tweede Kamer.

Kennismakingen

De voorzitter maakt ook kennis met andere bewindspersonen die mede inhoudelijk verantwoordelijk zijn voor de opvolging van het advies. Daarnaast vinden er kennismakingen plaats met Tweede Kamerleden (fractievoorzitters, woordvoerders klimaat, woordvoerders democratie, leden van de commissie voor Klimaat en Groene Groei en leden voor de commissie voor Binnenlandse Zaken). Ook maakt de voorzitter kennis met Eerste Kamerleden. Zij bespreekt met de bewindspersonen en Kamerleden hun visie op het burgerberaad, hun betrokkenheid en de politieke opvolging. Deze gesprekken vinden in principe plaats in december en januari.

Zichtbare betrokkenheid

In de wervingsperiode, van de kick-off van de publiekcommunicatie tot en met het sluiten van de aanmeldtermijn (11 november-2 december), zijn de ministers van KGG en BZK nauw betrokken en zichtbaar geweest. Zo waren zij de ondertekenaars van de uitnodigingsbrief, hebben zij een oproepvideo voor genodigden opgenomen en zijn onze berichten gedeeld op hun sociale mediakanalen/die van hun departementen.

Daarnaast zetten we in op ten minste de volgende vormen en momenten van betrokkenheid van politici:

- Eerste bijeenkomst Nationaal Burgerberaad Klimaat - 18 januari '25
De ministers van KGG en BZK heten de deelnemers persoonlijk welkom en bekrachtigen het belang van het burgerberaad. Ze lichten de opdracht en vraag aan het burgerberaad toe. Dit doen zij samen met de rapporteurs van de Tweede Kamer.
- Een of twee tussentijdse ontmoetingen tussen het burgerberaad, bewindspersonen en Kamerleden
Zo kunnen het kabinet en de Tweede Kamer zien hoe het burgerberaad met elkaar in gesprek gaat en hoe het advies van het burgerberaad tot stand komt. Naast de betrokken bewindspersonen worden ieder geval leden van de Tweede Kamercommissies voor Klimaat en Groene Groei en voor Binnenlandse Zaken uitgenodigd. Andere Kamerleden zijn ook welkom.
- Zesde en laatste bijeenkomst Nationaal Burgerberaad Klimaat – 22 juni '25
Officiële afsluiting van het burgerberaad: ministers en rapporteurs gaan in gesprek met het burgerberaad over de ervaringen van de deelnemers en hoe het proces verlopen is.
- Overhandiging advies aan kabinet met gehele burgerberaad – begin september '25
Het burgerberaad overhandigt het advies aan het kabinet en de Tweede Kamer.
- Kabinetsreactie – uiterlijk maart '26
Het kabinet vertelt aan het burgerberaad wat het kabinet met het advies gaan doen.
- Bespreking Tweede Kamer – na kabinetsreactie, voorjaar '26
De Tweede Kamer bespreekt het advies en de kabinetsreactie.
- Slotbijeenkomst Nationaal Burgerberaad Klimaat - uiterlijk september '26
Het kabinet en de Tweede Kamer bespreken met het burgerberaad wat er is gedaan met het advies.

Verder kan het burgerberaad zelf ook initiatief nemen om het kabinet en de Tweede Kamer tijdens het burgerberaad actief te betrekken.

6. Het waarborgen van representativiteit van het burgerberaad en inclusiviteit om gelijkwaardige deelname mogelijk te maken

De kracht van een burgerberaad zijn de mensen die eraan deelnemen: een zo goed mogelijke afspiegeling van de Nederlandse samenleving. Wanneer een diverse groep mensen met elkaar in gesprek gaat en advies geeft, komen de verschillende ervaringen en meningen uit de samenleving naar voren.

Maar meedoen aan een burgerberaad is niet voor iedereen even eenvoudig of vanzelfsprekend. We doen daarom ons best om zoveel mogelijk Nederlanders over het burgerberaad te informeren en erbij te betrekken. En we proberen zoveel mogelijk mensen te enthousiasmeren voor deelname. Daarnaast nemen we zoveel mogelijk drempels voor deelname weg en proberen we voor alle deelnemers gelijkwaardige deelname mogelijk te maken.

Werving en loting

We zijn erin geslaagd door middel van het lotingsproces 175 deelnemers te selecteren voor het burgerberaad. Deze groep is een afspiegeling van Nederland op de volgende kenmerken: geslacht, opleiding, geografische spreiding, leeftijd en mening over klimaatbeleid.⁴ Om het burgerberaad een zo goed mogelijke afspiegeling te laten zijn van Nederland op die kenmerken is het van belang om te weten wat de verdeling binnen de Nederlandse bevolking is wat betreft die kenmerken. Deze verdeling wordt dan als referentie genomen om te bepalen wat de verdeling in het burgerberaad moet zijn. Om te weten hoe die verdeling eruitziet op de vijf kenmerken hebben we gebruikgemaakt van verschillende bronnen. De referentiedata komen van de Gouden Standaard van het CBS (opleiding, geografische spreiding, leeftijd); Rutgers (geslacht); en een representatieve peiling van Ipsos I&O uit september 2024 (mening over klimaatbeleid). Zie kopje 'Deelnemersgroep en kennismaking' (pagina 9) voor meer informatie en zie bijlage 1 voor verdere uitleg over de referentiedata bij het kenmerk mening over klimaatbeleid.

Voor een schematische beschrijving van het lotingsproces, zie bijlage 2 en bijlage 3. Met deze stappen kregen alle Nederlanders van 16 jaar en ouder een kans om mee te doen aan het burgerberaad. Dit maakt het burgerberaad divers en zorgt ervoor dat iedereen zich erin kan herkennen.

Steekproef adressen en bewoners

We selecteerden willekeurig 125.000 adressen uit de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG). Deze adressen liggen verspreid over heel Nederland. We koppelden de adressen aan bewoners van 16 jaar en ouder met de Nederlandse nationaliteit. Deze gegevens haalden we uit de Basisregistratie Personen (BRP). We nodigden naar verhouding iets meer mensen uit die verder wonen van de plek waar de bijeenkomsten plaatsvinden. We doen dit omdat de reisafstand invloed heeft op het al dan niet aanmelden.

Versturen van uitnodigingen

Uit de bewoners van deze adressen selecteerden we willekeurig 70.000 mensen. Maximaal één persoon per adres. Zij ontvingen half november een persoonlijke uitnodiging om zich aan te melden voor het burgerberaad. De uitnodiging is ondertekend door de ministers KGG en BZK en werd verstuurd samen met een folder met aanvullende informatie.

Aanmelding

Na het versturen van de uitnodiging begon de aanmeldtermijn van ruim twee weken. Genodigden konden zich aanmelden via een online aanmeldformulier of telefoonnummer. Na een week ontvingen alle genodigden een herinnering per post.

Van andere burgerberaden op lokaal en nationaal niveau is geleerd dat persoonlijk contact met genodigden het meest effectief is om mensen te enthousiasmeren en mogelijke drempels voor deelname weg te nemen. Daarom zijn we tijdens de aanmeldperiode bij een deel van de genodigden

⁴ De kenmerken zijn vastgelegd in de Toelichting bij het Instellingsbesluit: [Staatscourant 2024, 29805 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen](#)

langs de deur gegaan om met hen in gesprek te gaan over de uitnodiging. Het doel was hen te informeren en enthousiasmeren om zich aan te melden voor het burgerberaad. Door een analyse van de aanmeldingen tijdens de aanmeldperiode in combinatie met de gebieden zoals benoemd in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid hebben we bepaald waar we langs de deuren zijn gegaan. De plaatsen en regio's die we bezocht hebben, zijn te vinden in bijlage 5.

Genodigden konden tijdens de aanmeldperiode vragen stellen door te bellen, appen of mailen. In bijlage 6 staat een overzicht van het aantal vragen en de verdeling over diverse categorieën.

Verder hebben we drie online informatiebijeenkomsten georganiseerd voor genodigden. Tijdens de bijeenkomsten werd informatie gedeeld over het proces en konden aanwezigen vragen stellen. Deze bijeenkomsten zijn door gemiddeld 60 personen per bijeenkomst bezocht. De gestelde vragen liepen uiteen van vragen over de invulling van het programma tot vragen of je mee kunt doen als je één of meer bijeenkomsten niet aanwezig kan zijn.

In totaal hebben 4070 genodigden zich aangemeld voor deelname aan het burgerberaad.

Loting

Uit deze aanmeldingen hebben we daarna 175 deelnemers geloot. We hebben geloot met de volgende kenmerken: geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geografische spreiding en mening over het klimaatbeleid. Daarbij hebben we ervoor gezorgd dat de verdeling van de deelnemers van het burgerberaad zoveel mogelijk lijkt op de verdeling van de mensen in de samenleving. Zo is het burgerberaad een zo goed mogelijke afspiegeling van Nederland. De 175 deelnemers die uiteindelijk zijn geselecteerd via het lotingsproces zijn allemaal gebeld om hun deelname te bevestigen en persoonlijke behoeftes te inventariseren.

Deelnemersgroep en kennismaking

Zoals hierboven bij 'Loting en werving' al beschreven is, hebben we door middel van het lotingsproces 175 deelnemers geselecteerd die samen een afspiegeling vormen van Nederland op de volgende kenmerken: geslacht, opleiding, geografische spreiding, leeftijd en mening over klimaatbeleid. Aan de hand van de referentiedata is berekend wat de verdeling tussen de categorieën per kenmerk zou moeten zijn bij 175 deelnemers om tot een afspiegeling te komen op die vijf kenmerken. In bijlage 4 is te zien hoe de deelnemersgroep er op dit moment uitziet aan de hand van de vijf kenmerken. Zoals te zien is in de tabel, is bij de huidige samenstelling op het kenmerk geografische spreiding een kleine afwijking bij Drenthe en Noord-Brabant.

Als een deelnemer voorafgaand aan de eerste bijeenkomst (18 januari 2025) nog uitvalt, zoeken we op basis van de kenmerken waarop gewogen loting heeft plaatsgevonden een vervanger (met zoveel mogelijk gelijke kenmerken) in de groep van andere mensen die zich hebben aangemeld. Zodra het burgerberaad gestart is worden deelnemers die onverhoopt afvallen niet meer vervangen, omdat het essentieel is voor het proces en de uitkomst dat de deelnemers het gehele proces vanaf het begin hebben gevolgd.

Tot aan 18 januari kunnen er dus nog wijzigingen plaatsvinden in de deelnemersgroep. Na 18 januari worden mensen niet meer vervangen. Ervaring bij andere burgerberaden leert dat het kan voorkomen dat deelnemers door onvoorziene omstandigheden tijdens het burgerberaad uitvallen. Het mogelijk nog moeten vervangen van deelnemers voorafgaand aan de eerste bijeenkomst en de mogelijke uitval van deelnemers tijdens het burgerberaad kunnen invloed hebben op de afspiegeling.

Alle deelnemers zijn uitgenodigd voor een kennismaking met de voorzitter en andere deelnemers uit dezelfde regio voorafgaand aan de eerste bijeenkomst. Hiervoor gaat de voorzitter tussen 6 en 16 januari naar alle provincies om persoonlijk kennis te maken. Er is ook gelegenheid om online kennis te maken met de voorzitter en andere deelnemers. Ruim 100 deelnemers hebben zich voor een kennismaking aangemeld.

Data register en juridische grondslag

Door voor de loting gebruik te maken van persoonsgegevens uit de Basisregistratie Personen (BRP)⁵, was het mogelijk mensen op naam uit te nodigen. We verwachten dat dit een significant, positief effect heeft gehad op zowel het aantal aanmeldingen als de diversiteit van aanmeldingen. De BRP-gegevens werden verkregen via de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), op basis van een autorisatiebesluit.⁶ De partij die het lotingsproces heeft uitgevoerd is Ipsos I&O.

De grondslag voor het verwerken van de persoonsgegevens die betrokken zijn bij het burgerberaad is artikel 8 van de Klimaatwet. Dit artikel regelt kortgezegd dat ten behoeve van de doelstellingen en de uitvoering van de Klimaatwet, de minister van KGG overleg voert met bestuursorganen van provincies, waterschappen, gemeenten en overige relevante partijen. Gegevens worden, niet meer dan nodig, verzameld, opgeslagen en verwerkt conform richtlijnen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).

Aandacht voor het bereiken van specifieke groepen mensen

In de werving en publiekscommunicatie besteden we extra aandacht aan het bereiken van mensen die door de Rijksoverheid vaak minder worden bereikt, mensen die minder geneigd of in staat zijn deel te nemen aan participatieprocessen en minder vertegenwoordigd zijn in politiek, en mensen die verschillende drempels ervaren voor deelname. We richten ons daarbij op:

- Mensen zonder formele scholing en mensen die praktisch opgeleid zijn, in het bijzonder jongeren (16-26 jaar) en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond.
- Mensen met een lager inkomen, in het bijzonder vrouwen en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond.

Kenmerken waar we verder specifieke aandacht voor hebben zijn laaggeletterdheid, beperkte digitale vaardigheid en fysieke of psychische beperkingen.

Voor de werving - en breder de organisatie en publiekscommunicatie - betekent dit dat we o.a. het volgende doen:

- communicatiemiddelen laten testen door een testgroep met een verscheidenheid aan mensen op: toegankelijkheid, herkenbaarheid en begrijpelijkheid. Daarnaast:
- teksten testen op begrijpelijkheid voor laaggeletterden
- streven naar A2-taalniveau en zoveel mogelijk beeldgebruik in al onze communicatie
- de uitnodiging en praktische informatie vertalen in het Turks, Arabisch en Engels
- een 1400-informatienummer openstellen en een telefonische aanmeldmogelijkheid aanbieden voor mensen die minder digitaal vaardig zijn.

Zie ook randvoorwaarde 8 voor verdere toelichting.

Inclusiviteit en deelnemersbegeleiding

Waarborgen van inclusiviteit betekent dat we ervoor zorgen dat alle deelnemers gelijkwaardig kunnen deelnemen en een gelijkwaardige bijdrage kunnen leveren aan het proces, ongeacht hun

⁵ Na een voorselectie uit de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG).

⁶ Het autorisatiebesluit is hier te vinden: [stcrt-2024-35256.pdf](#)

achtergrond, opleiding, identiteit, ervaring, etc. Om gelijkwaardige deelname mogelijk te maken proberen we vooraf en tijdens het burgerberaad zoveel mogelijk drempels weg te nemen of te verlagen. We zorgen ervoor dat deelnemers tijdens het proces van het burgerberaad een gelijke kans hebben om hun stem te laten horen, inbreng te geven en zich gewaardeerd en betrokken voelen. Dit doen we o.a. door:

- Het zorgen voor onafhankelijke gespreksbegeleiding. Naast de onafhankelijk voorzitter zijn een hoofdgespreksbegeleider en 24 deelgespreksbegeleiders zorgvuldig geselecteerd. Samen vormen ze een team met zeer veel en diverse ervaring op het gebied van proces- en gespreksbegeleiding en kunnen ze putten uit een breed scala aan methoden en creatieve werkwijzen. Hierdoor kunnen we zowel in plenaire sessies werken als kleine subgroepen van circa 7 personen.
- Het aanbieden van begrijpelijke en toegankelijke kennis en informatie op verschillende manieren, zodat iedereen kan deelnemen aan het gesprek. Bij kennisoverdracht maken we gebruik van kennisvertalers, die op verschillende manieren en in verschillende vormen kennis toegankelijk maken en daarmee zorgen dat de kennisoverdracht inclusief is.
- Het aanbieden van verschillende werkvormen, met aandacht voor diversiteit, inclusiviteit en creativiteit.
- Aandacht te besteden aan het ontwikkelen van democratische vaardigheden: hoe ga je met elkaar in gesprek? En hoe kan je elkaars belangen begrijpen?
- Persoonlijke deelnemersbegeleiding (o.a. door alle deelnemers voor en na elke bijeenkomst te bellen als ze daar behoefte aan hebben en fysieke aanwezigheid van vaste aanspreekpunten tijdens elke bijeenkomst) om de verschillende behoeftes van deelnemers om gelijkwaardig deel te kunnen nemen te inventariseren en ondersteunen, zoals vervoer of ondersteuning in het kader van een beperking.
- Het aanbieden van tolken, gebarentolken en ringleiding.
- Het verzorgen van kinderdagopvang voor ouders met jonge kinderen.
- Het vergoeden van reiskosten en/of direct verzorgen van vervoer, het aanbieden van eten, drinken en overnachting, en het bieden van een vergoeding (zie ook randvoorwaarde 7).
- De aanwezigheid tijdens alle bijeenkomsten van iemand die psychische ondersteuning kan bieden.
- Het beschikbaar maken van een stilteruimte en van een kolfruimte.
- Het introduceren en beschikbaar stellen van een vertrouwenspersoon.

Ook onderzoeken we of en op welke manier perspectieven en stemmen die niet vertegenwoordigd zijn in het burgerberaad ruimte kunnen krijgen in het programma. Het gaat dan bijvoorbeeld om het perspectief van toekomstige generaties en de natuur, of om het perspectief van mensen in een kwetsbare positie die niet in staat zijn om zelf deel te nemen.

Verder hebben we een diverse testgroep samengesteld van elf Nederlanders met verschillende achtergronden. We hebben alle communicatie-uitingen door deze groep kwalitatief laten testen op inclusiviteit, toegankelijkheid, begrijpelijkheid en herkenbaarheid. Deze groep is inmiddels vijf keer samengekomen om verschillende elementen van het ontwerp en de organisatie te testen, zoals het ontwerp van de bijeenkomsten, de kennisvoorziening en de communicatie naar de 175 deelnemers van het burgerberaad. Dit helpt ons om te ontwerpen vanuit de verschillende behoeften en perspectieven van de beoogde deelnemers van het burgerberaad, zolang de deelnemers van het burgerberaad zelf nog niet bekend zijn.

Na afloop van elke bijeenkomst halen we feedback op van alle deelnemers via individuele enquêtes, zodat we deze feedback kunnen implementeren in het ontwerp en de organisatie van de volgende bijeenkomst (zie randvoorwaarde 10). Ook stellen we voor aan het burgerberaad om een klankbordgroep van deelnemers samen te stellen, die elke bijeenkomst wisselt van samenstelling.

Deze klankbordgroep geeft feedback op het procesontwerp en draagt bij aan het ontwerp van het programma van de volgende bijeenkomst.

7. Het beschikbaar stellen van voldoende budget en tijd voor organisatie van het burgerberaad en compensatie voor deelnemers

Om voldoende tijd te hebben voor het proces organiseren we 6 fysieke bijeenkomsten tussen half januari en eind juni 2025. Er zit gemiddeld een periode van vier weken tussen de bijeenkomsten. Deze tijd is zowel voor deelnemers als voor de organisatie van belang: er is tijd nodig om ervaringen en inzichten te verwerken en de volgende bijeenkomst te organiseren. Daarnaast is het belangrijk dat het proces niet te belastend is voor deelnemers zodat ze ook hun reguliere verplichtingen kunnen behouden: gezin, sociale contacten, werk, etc.

De bijeenkomsten beslaan vijf keer een heel weekend, waarbij een overnachting wordt verzorgd van zaterdag op zondag. Voor mensen met een lange reistijd wordt een extra overnachting aangeboden op vrijdagavond. Daarnaast is er een bijeenkomst van een enkele dag.

Vergoeding voor de deelnemers

De deelnemers ontvangen een vergoeding voor hun deelname. Het uitgangspunt daarbij is dat alle deelnemers een gelijke vergoeding ontvangen. Omdat er deelnemers zijn die geen belastbaar inkomen mogen ontvangen, zijn we door de huidige wet- en regelgeving zeer beperkt in de mogelijkheden om deelnemers te vergoeden voor hun tijd en inzet. De enige mogelijkheid op dit moment is het gebruikmaken van de vrijwilligersregeling, terwijl deze eigenlijk niet gericht is op het vergoeden van tijd en inzet, maar op de onkosten van het doen van vrijwilligerswerk. Reiskosten moeten dan ook op de vergoeding in mindering gebracht worden. Dit betekent dat we de deelnemers een maximale vergoeding van €120,- per maand kunnen bieden, naast de vergoeding van hun reiskosten (tot maximaal €90,- per maand).

Maatwerk is hierdoor lastig: er is bijvoorbeeld geen ruimte om mensen te vergoeden voor kinderopvang wanneer ze die het liefst zelf organiseren bij hun vaste oppas/opvang. Daarnaast is er een mogelijkheid dat deelnemers die al ander vrijwilligerswerk doen, ook daarvoor een vrijwilligersvergoeding ontvangen. Het totaal van de vergoedingen voor deelname aan het burgerberaad en het andere vrijwilligerswerk moet dan onder het vastgestelde maximum blijven, wat betekent dat een vergoeding voor het burgerberaad nog lager wordt of zelfs geheel niet mogelijk is.

We signaleren dan ook dat de vrijwilligersregeling zich niet goed leent voor het compenseren van burgers die deelnemen aan een intensief participatietraject zoals het Nationaal Burgerberaad Klimaat. Hierdoor is de mogelijkheid om mensen te vergoeden voor hun tijd en inzet zeer beperkt. Lokale en provinciale overheden lopen hier ook tegenaan. Daarom is voor toekomstige burgerberaden en participatietrajecten specifieke regelgeving omtrent de vergoeding van deelnemers wenselijk, zodat mensen een passende vergoeding kunnen ontvangen.

Deelnemers die willen blijven overnachten kunnen slapen in een hotel. Ook bieden we kinderopvang aan voor ouders met jonge kinderen. Daarnaast ondersteunen we mensen op andere manieren om het burgerberaad voor iedereen toegankelijk te maken. Voor meer informatie, zie randvoorwaarde 6.

Projectbudget

Om aan alle randvoorwaarden zoals gesteld door het kabinet en de Tweede Kamer te kunnen voldoen, signaleren we dat het ter beschikking gestelde budget niet toereikend is. De oorzaken hiervan zijn o.a. de verlengde looptijd van het project (als gevolg van de ingelaste Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 en het betrekken van de nieuwe Tweede Kamer bij dit burgerberaad) en de inflatie en stijging van salariskosten sinds begin 2023. We zijn in gesprek met de verzoekende ministeries over een noodzakelijke aanvulling op het budget.

8. Het vaststellen van betrokkenheid van de samenleving voor, tijdens en na het burgerberaad

Aan het burgerberaad kunnen 175 Nederlanders meedoen. Het is daarom belangrijk dat er een goede verbinding is met de rest van de samenleving. Mensen moeten zich kunnen herkennen in de deelnemers van het burgerberaad en het proces en de uitkomsten goed kunnen volgen en begrijpen. Daarom informeren we de samenleving zo goed mogelijk over het burgerberaad. We delen zoveel en transparant mogelijk hoe het burgerberaad tot stand is gekomen, wat er in het burgerberaad gebeurt, wat de uitkomsten zijn, en wat er met deze uitkomsten gebeurt.

Ook is het van belang dat de samenleving zoveel mogelijk mee kan leren met het burgerberaad, en dus ook zoveel mogelijk toegang krijgt tot de kennis en informatie die het burgerberaad tot zich neemt (zie randvoorwaarde 9). Ten slotte is het van waarde om op een zeker moment in het proces het burgerberaad de gelegenheid te geven om input op te halen in de samenleving, bijvoorbeeld via een online raadpleging of straatgesprekken.

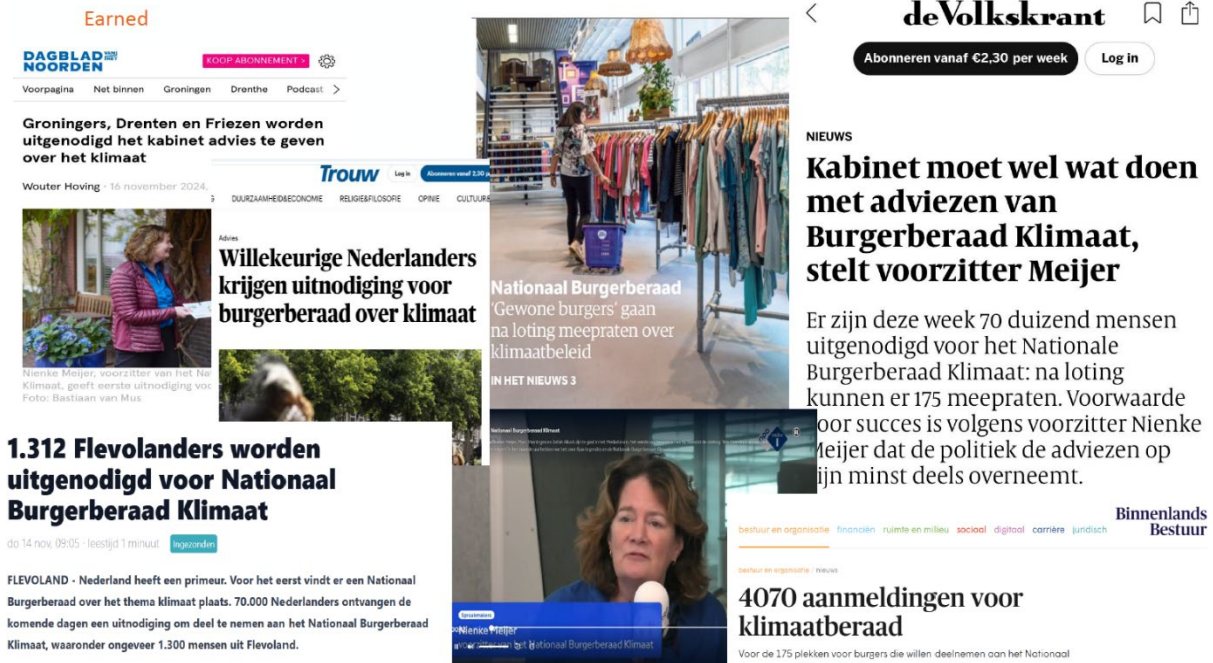
Communicatie wervingsfase

De publiekscommunicatie over het Nationaal Burgerberaad Klimaat is half november van start gegaan. In de wervingsperiode tussen het verzenden van de uitnodigingen (11 november) en het sluiten van de aanmeldtermijn (2 december) was de communicatie gericht op enerzijds het brede publiek informeren over de start van het burgerberaad, en anderzijds op het aanmoedigen van genodigden om zich aan te melden. De belangrijkste elementen van de communicatie in deze wervingsfase waren:

- **PR.** We hebben veel media proactief benaderd om aandacht te besteden aan de start van het burgerberaad. Dit heeft geleid tot een groot aantal publicaties in landelijke en regionale media, zowel op radio, televisie, kranten als online. Zo hebben diverse landelijke media – BNR, Radio 1, ANP, Goedemorgen Nederland, Trouw, NRC, Nederlands Dagblad, AD en Reformatorisch Dagblad – aandacht besteed aan het burgerberaad. En er is er veel regionale media-aandacht geweest: van de Meppeler courant tot het Eindhovens Dagblad en van het Friesch Dagblad tot Radio Flevoland.
- **Sociale media.** Op 11 november zijn onze eigen sociale kanalen op Instagram, Facebook, LinkedIn en X live gegaan. De *content* is waar mogelijk door de betrokken ministeries onderschreven of gedeeld. In november hebben we ook *paid* budget ingezet om gericht doelgroepen die de Rijksoverheid vaak minder goed bereikt online te *targetten*. Daarnaast zijn twee *influencers*, Kalvijn en Fenna Ramos, ingezet om jongeren te informeren over het burgerberaad. Verder hebben we een wervingsvideo voor en door jongeren laten maken door de Nationale Jeugdraad.
- **Doorontwikkeling website.** Onze website is de afgelopen periode doorontwikkeld. In november heeft dit geleid tot 25.000 bezoekers. We hebben o.a. een *infographic* en een animatievideo waarin het burgerberaad wordt uitgelegd ontwikkeld en gedeeld. In de

aanmeldfase hebben we een pagina voor de 70.000 genodigden opengesteld waar ze de oproepvideo van de ministers van BZK en KGG, relevante informatie, de uitnodiging en folder, en veel gestelde vragen konden vinden.

- **Inzet van intermediairs.** Voor de communicatie met groepen mensen die door de Rijksoverheid vaak minder worden bereikt, hebben we de wervingsinformatie laten verspreiden via verschillende intermediaire kanalen, o.a. Nationale Jeugdraad (jongeren), Sociaal Werk Nederland (jongeren en mensen met een lagere sociaaleconomische status), Inclusia (mensen met een migratieachtergrond) en Iederin (mensen met een beperking).
- **Borging inclusiviteit en diversiteit.** Alle ondersteunende middelen en teksten die we hebben ontwikkeld hebben we getest op toegankelijkheid, herkenbaarheid en begrijpelijkheid. Ze zijn op A2-niveau geschreven en getest bij onze testgroep. Dit zorgt ervoor dat de informatie voor een zo groot mogelijk deel van de samenleving begrijpelijk is. Om ervoor te zorgen dat mensen die de Nederlandse taal niet (voldoende) machtig zijn de informatie kunnen lezen, zijn de uitnodiging, herinnering, folder en animatie vertaald in het Engels, Turks en Arabisch.
- **Stakeholders.** Met alle belangrijke professionele stakeholders voeren we, zo veel als mogelijk, persoonlijke gesprekken. Daarnaast houden we hen met directe e-mails en onze maandelijkse nieuwsbrief houden we hen op de hoogte van actuele ontwikkelingen.

Earned

DAGBLAD NOORDEN KOOP ABONNEMENT

Voorpagina Net binnen Groningen Drenthe Podcast >

Groningers, Drenten en Friezen worden uitgenodigd het kabinet advies te geven over het klimaat

Wouter Hoving · 16 november 2024

Willekeurige Nederlanders krijgen uitnodiging voor burgerberaad over klimaat

Nienke Meijer, voorzitter van het Nat. Klimaat, geeft eerste uitnodiging voor

Foto: Bastiaan van Mus

1.312 Flevolandse worden uitgenodigd voor Nationaal Burgerberaad Klimaat

do 14 nov 09:05 · leestijd 1 minuut **Insgezonden**

FLEVOLAND · Nederland heeft een primeur. Voor het eerst vindt er een Nationaal Burgerberaad over het thema klimaat plaats. 70.000 Nederlanders ontvangen de komende dagen een uitnodiging om deel te nemen aan het Nationaal Burgerberaad Klimaat, waaronder ongeveer 1.300 mensen uit Flevoland.

de Volkskrant Abonneren vanaf €2,30 per week Log in

NIEUWS

Kabinet moet wel wat doen met adviezen van Burgerberaad Klimaat, stelt voorzitter Meijer

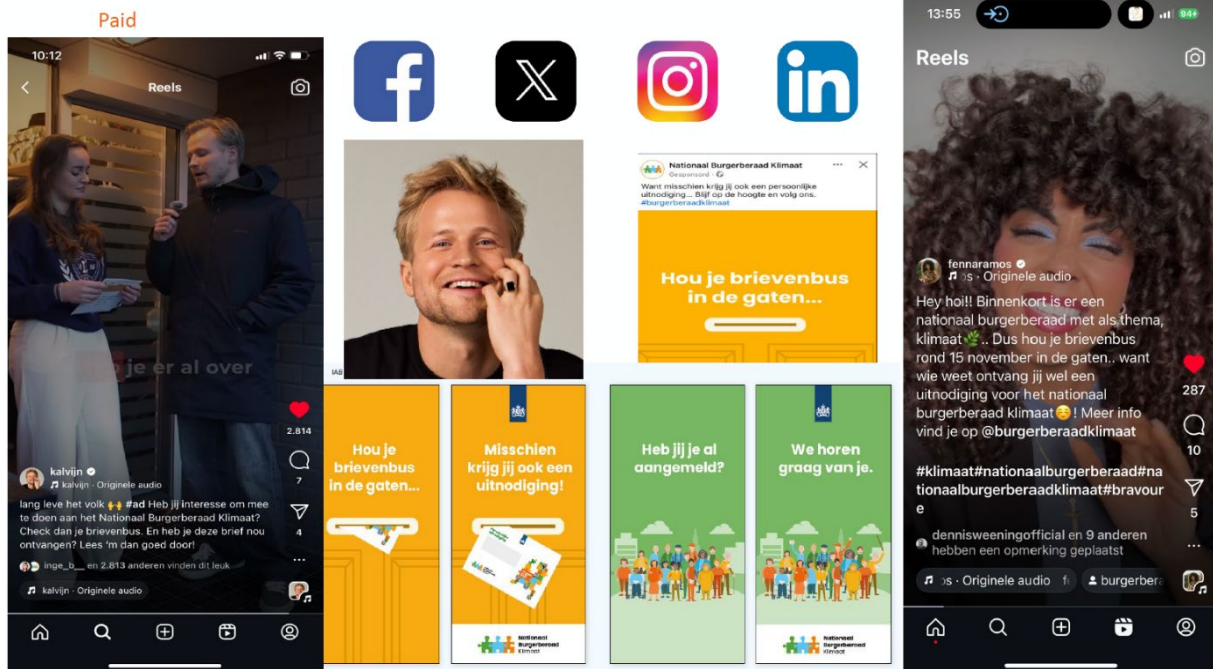
Er zijn deze week 70 duizend mensen uitgenodigd voor het Nationale Burgerberaad Klimaat: na loting kunnen er 175 meepraten. Voorwaarde voor succes is volgens voorzitter Nienke Meijer dat de politiek de adviezen op zijn minst deels overneemt.

Binnenlands Bestuur

bestuur en organisatie financiën ruimte en milieu sociaal digitaal carrière juridisch

4070 aanmeldingen voor klimaatberaad

Voor de 175 plekken voor burgers die willen deelnemen aan het Nationaal

Communicatie uitvoeringsfase

Nu de wervingsfase en aanmeldperiode zijn afgesloten, richten we ons op de uitvoeringsfase (januari tot en met september 2025). In deze periode vallen de 6 bijeenkomsten, de raadpleging⁷ waarin het brede publiek wordt betrokken en de uitreiking van het advies aan het kabinet en de Tweede Kamer. Het uitgangspunt van de communicatie tijdens de uitvoeringsfase is dat het proces zo goed mogelijk te volgen moet zijn voor het brede publiek. Daarbij zorgen we er altijd voor dat de kwaliteit van het proces en de veiligheid en privacy van deelnemers voorop staan. Deelnemers van het burgerberaad hebben zelf de regie over of zij wel of niet herkenbaar zijn.

We werken nu toe naar de eerste bijeenkomst op 18 en 19 januari:

- Bij de opening van de eerste bijeenkomst op 18 januari zijn de ministers van BZK en KGG en de rapporteurs van de Tweede Kamer aanwezig. Ook nodigen we media hierbij uit.
- Voor iedere bijeenkomst ontwikkelen we online video's van 2-3 minuten in documentairestijl. We volgen daarbij vier verschillende deelnemers tijdens hun deelname aan het burgerberaad, maar ook in hun eigen leefomgeving. Deze deelnemers nemen ons mee in het proces en de interactie met anderen en delen hun ervaringen. Ze vormen de rode draad door alle bijeenkomsten heen. De video's publiceren we op onze website en sociale kanalen. En we delen ze met intermediairs.
- Een deel van ons *paid* budget zetten we ook in deze fase in om groepen mensen die de Rijksoverheid vaak niet bereikt online te betrekken. Ook hiervoor maken we gebruik van onze intermediaire kanalen.
- We ontwikkelen de website verder zodat de kennis waar het burgerberaad gebruik van maakt zoveel mogelijk ook gedeeld kan worden met de rest van Nederland. Op deze manier leert de samenleving zoveel mogelijk mee met het burgerberaad.

Raadpleging brede samenleving

Tijdens het burgerberaad heeft het burgerberaad de mogelijkheid om de brede samenleving actief betrekken door middel van een online raadpleging. Het burgerberaad kan een of meerdere specifieke vragen of dilemma's voorleggen aan de samenleving om zo inbreng op te halen. Er zijn ook

⁷ Het burgerberaad of het gebruik wil maken van deze raadpleging.

andere mogelijkheden voor het burgerberaad om met de samenleving in gesprek te gaan, zoals straatgesprekken.

Betrekken kinderen en jeugd tot 16 jaar

Het thema klimaat is in het bijzonder relevant voor kinderen en jongeren: het gaat om hun toekomst en die van toekomstige generaties. Daarnaast raken de onderwerpen 'eten, spullen gebruiken en reizen' direct het dagelijks leven van alle kinderen en jongeren in Nederland. Daarom is het belangrijk het perspectief van kinderen en jongeren een rol te geven in het burgerberaad. Om die reden nemen aan het burgerberaad Nederlanders deel vanaf 16 jaar (in plaats van 18 jaar) oud.

Om kinderen en jongeren onder de 16 jaar ook actief bij het burgerberaad te betrekken onderzoeken we hoe een aanvullende activiteit met een diverse groep van circa 30-35 kinderen en jongeren van 7 tot en met 15 jaar oud kan worden georganiseerd. Dit zou bijvoorbeeld een bijeenkomst van één dag kunnen zijn waar een diverse groep kinderen en jongeren aan deelneemt. Tijdens deze dag gaan zij in gesprek over een of meerdere specifieke vragen die het burgerberaad aan hen voorlegt. Het doel van deze aanvullende activiteit is om het perspectief en specifieke inbreng van kinderen en jongeren van 7 tot en met 15 jaar oud op te halen en te delen met het burgerberaad, zodat het burgerberaad dit mee kan nemen in zijn advies aan het kabinet. Bij de organisatie bouwen we verder op lessen die lokaal en op nationaal niveau in andere landen zijn geleerd over kinder- en jeugd(be)raden, specifiek op het gebied van klimaat en zoeken we aansluiting bij en werken we mogelijk samen met bestaande relevante initiatieven en organisaties.

9. Het bieden van goede praktische en inhoudelijke ondersteuning van het burgerberaadproces met feitelijke en volledige informatie

Kennisvoorziening aan het burgerberaad

Het burgerberaad krijgt kennis aangereikt door verschillende mensen en in allerlei vormen. Deze kennis helpt het burgerberaad om met elkaar in gesprek te gaan over de vraag: hoe kunnen we als Nederland eten, reizen en spullen gebruiken op een manier die beter is voor het klimaat? En om tot een onderbouwd advies te komen aan het kabinet en de Tweede Kamer.

- We bieden basiskennis aan over de vraagstelling en de verschillende onderwerpen daarbinnen, zodat alle deelnemers gelijkwaardig deel kunnen nemen aan het gesprek.
- We creëren een kennisinfrastructuur (zie hieronder), zodat het burgerberaad zelf kan beslissen welke kennis het wil ontvangen en gebruiken, en welke deskundigen en betrokkenen het spreekt.
- De deelnemers van het burgerberaad brengen zelf hun eigen kennis in: ze nemen hun ervaringen en ideeën als Nederlander mee.
- Het burgerberaad heeft beschikking over verschillende soorten kennis:
 - o Wetenschappelijke kennis;
 - o Kennis van overheidsbeleid;
 - o Kennis van belanghebbenden en ervaringsdeskundigen.
- We maken duidelijk wanneer kennis wetenschappelijk is en wanneer het gaat om subjectieve kennis, zoals het perspectief van een bedrijf of belangengroep.
- De wetenschappelijke kennis die wordt gedeeld is kennis waar erkende wetenschappelijke instituten het over eens zijn. Wanneer er verschillende wetenschappelijke inzichten of interpretaties bestaan over één onderwerp, krijgen de deelnemers hier inzicht in. Een wetenschappelijke werkgroep adviseert hierover.
- Kennisoverdracht is zoveel mogelijk interactief, multimediaal en begrijpelijk. Kennis wordt zoveel mogelijk gedeeld in gesprekken of andere werkvormen zodat deelnemers niet passief maar (inter)actief leren. Kennis wordt zoveel mogelijk aangeboden in en vertaald naar verschillende vormen, bijvoorbeeld verbaal, op schrift, via video, visueel (bijv. praatplaten), met gebruik van theater, en in spelvorm (bijv. *serious games*). En kennis wordt zo begrijpelijk mogelijk overgedragen, indien mogelijk op B1-taalniveau.
- De deelnemers van het burgerberaad gaan op veldbezoeken in het land, zodat zij de verschillende onderwerpen van het burgerberaad (eten, reizen, spullen gebruiken) kunnen ervaren in de praktijk. En te zien hoe mensen en organisaties in Nederland dagelijks bezig zijn met eten, spullen gebruiken en reizen.
- Alle kennis wordt tijdens de bijeenkomsten zelf overgedragen, als onderdeel van het programma.
- De kennis waar het burgerberaad gebruik van maakt delen we ook met de rest van Nederland via de website. Zo zorgen we ervoor dat iedereen kan zien van welke kennis het burgerberaad gebruikmaakt en dat de kennisvoorziening aan het burgerberaad zo transparant en navolgbaar mogelijk is.

Infrastructuur kennis

Voor de kennisvoorziening aan het burgerberaad zijn er de volgende rollen:

- **Sprekers** dragen basisinformatie over. Onder basisinformatie valt o.a. informatie over de vraagstelling, het probleem en de urgentie, informatie over klimaatverandering, informatie over de thema's eten, spullengebruik en reizen en de ingewikkelde keuzes en dilemma's hierbij. Sprekers worden zoveel mogelijk ondersteund door andere materialen, zoals filmpjes of animaties.
- **Deskundigen** kunnen langskomen bij het burgerberaad om hun kennis te delen. Zij worden door het burgerberaad zelf gekozen. Bij deskundigen maken we een onderscheid tussen:
 - 1) wetenschappelijke deskundigen,
 - 2) deskundigen vanuit de overheid
 - 3) ervaringsdeskundigen en deskundigen die belangen of perspectieven vertegenwoordigen.

Wij stellen een eerste lijst met deskundigen beschikbaar, op basis van inbreng van verschillende werkgroepen en belanghebbenden. Deelnemers kunnen ook zelf deskundigen aan deze lijst toevoegen. Uit de beschikbaar gestelde en toegevoegde deskundigen wordt een aantal gekozen waar het burgerberaad mee in gesprek wil.

- **Kennisgidsen** zijn aanwezig tijdens alle bijeenkomsten. Zij inventariseren kennisvragen van deelnemers. Vervolgens beantwoorden ze deze direct; zetten kennisvragen door naar werkgroepen die op afstand beschikbaar zijn en/of naar deskundigen; of delen deze met de projectorganisatie zodat hier tijdens de volgende bijeenkomst aandacht aan kan worden besteed.

Waarborg van kennisoverdracht

De projectorganisatie is onafhankelijk en faciliteert zorgvuldig het proces van kennisvoorziening. We stellen daarbij de kennisbehoeften van de deelnemers centraal. Drie werkgroepen adviseren de projectorganisatie over de kennisvoorziening en ondersteunen het burgerberaad:

- 1) Wetenschappelijke werkgroep
- 2) Ambtelijke werkgroep
- 3) (Werk)groep maatschappelijke perspectieven

De belangrijkste taken van de werkgroepen zijn:

- Advies geven over de basiskennis. De werkgroepen geven advies over welke basiskennis deelnemers nodig hebben over klimaatverandering, eten, reizen en het gebruik van spullen. Deze basiskennis helpt het burgerberaad om in gesprek te gaan over de vraagstelling, onderliggende problemen en mogelijke oplossingen.
- Advies geven over deskundigen en aanvullende kennis. De werkgroepen adviseren over deskundigen die kennis kunnen delen met het burgerberaad. Als het burgerberaad meer of andere kennis nodig heeft, kunnen de werkgroepen daar ook bij helpen.
- Feedback geven op ideeën of voorstellen. Als het burgerberaad dat wil, helpen de werkgroepen door de conceptaanbevelingen te bekijken en advies te geven vanuit hun eigen perspectief (wetenschap, overheid of maatschappelijk).

Wetenschappelijke werkgroep

In september heeft het Nationaal Burgerberaad Klimaat een oproep geplaatst om de leden van de wetenschappelijke werkgroep te werven. Een selectiecommissie van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving heeft uit de aanmeldingen tien leden geselecteerd. Hierbij is onder meer rekening gehouden met wetenschappelijke expertise, een relevant netwerk en ervaring in het verbinden van wetenschap en samenleving. De leden van de wetenschappelijke werkgroep zijn:

1. Antoine Heideveld – Het Groene Brein
2. Behnam Taebi – Technische Universiteit Delft
3. Goda Perlaviciute – Rijksuniversiteit Groningen
4. Hans Peter Honkoop – Milieu Centraal
5. Jetske Bouma – Planbureau voor de Leefomgeving
6. Lilou van Lieshout – Voedingscentrum
7. Reint Jan Renes – Hogeschool van Amsterdam
8. Rens van Tilburg – Sustinnova
9. Rosa Groen – De Haagse Hogeschool
10. Stefan Bakker - Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid

De leden van de wetenschappelijke werkgroep hebben expertise in de context van klimaatverandering, met kennis van overheidsbeleid en bedrijfsleven, op de volgende gebieden: voeding (eten), mobiliteit (reizen), consumptie en circulaire economie (spullengebruik), brede welvaarts- en verdelingseffecten, sociaaleconomische effecten van verduurzamingsopties en maatschappelijke acceptatie en effectiviteit, economie en bedrijfsleven, systeemdenken (systemische kant van transities), rechtvaardigheid, waarden en ethiek, psychologie en gedrag, wetgeving (nationaal en internationaal).

De wetenschappelijke werkgroep heeft inmiddels twee vergaderingen gehad. De leden hebben advies gegeven over de basiskennis die voor het burgerberaad belangrijk is. Ook hebben zij suggesties voor deskundigen aangeleverd, waar het burgerberaad uit kan kiezen, en suggesties voor veldbezoeken. Daarnaast hebben zij aangedragen wat haalbare leeruitkomsten zijn op het gebied van klimaatverandering en eten, reizen en spullengebruik, en hebben zij suggesties gedaan voor sprekers en informatiematerialen. Hierbij hebben zij verschillende invalshoeken meegenomen, van klimaatrechtvaardigheid tot de economische effecten van klimaatbeleid.

Ambtelijke werkgroep

De circa vijftien leden van de ambtelijke werkgroep zijn beleidsambtenaren van voor de vraagstelling relevante vakdepartementen van de Rijksoverheid, o.a.:

- Ministerie van Klimaat en Groene Groei
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De ambtelijke werkgroep heeft tot nu toe twee keer vergaderd. De leden hebben, vanuit uiteenlopende beleidsterreinen, kennis aangeleverd die belangrijk is voor het burgerberaad. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over wat de bevoegdheden van de rijksoverheid zijn, wat de beleidscyclus is voor de verschillende onderwerpen, wat onderliggende dilemma's van de vraagstelling zijn, maar ook suggesties voor deskundigen en veldbezoeken. Naast de kennis- en informatievoorziening voorafgaand aan en tijdens het burgerberaad, werkt de ambtelijke werkgroep ook aan de voorbereiding van de kabinetsreactie en implementatie in beleid, onder leiding van het ministerie van KGG.

(Werk)groep maatschappelijke perspectieven

We voeren individuele gesprekken met verschillende organisaties en (vertegenwoordigers van) belanghebbenden. Op deze wijze halen we kennis en advies op vanuit verschillende maatschappelijke perspectieven. Ook vragen we suggesties voor deskundigen en veldbezoeken. We zijn in gesprek met: (koepel)organisaties van sociaaleconomische perspectieven, maatschappelijke organisaties, belangengroepen en het bedrijfsleven, gerelateerd aan het onderwerp van het burgerberaad.

De organisaties en (vertegenwoordigers van) belanghebbenden spelen naast de kennis- en informatievoorziening mogelijk een rol bij de ondersteuning van de opvolging van het advies van het burgerberaad.

Impact

Om het burgerberaad te faciliteren in het ontwikkelen van kwalitatief goede en onderbouwde adviezen, en daarmee de kans op opvolging te vergroten, onderzoeken we hoe het burgerberaad inzicht kan krijgen in wat de impact is van zijn advies en specifieke aanbevelingen. Op deze manier kan het burgerberaad tijdens het proces beter geïnformeerde keuzes maken.

Dit betekent dat we tijdens het proces zichtbaar maken hoe verschillende factoren in een systeem elkaar beïnvloeden en hoe een verandering op één vlak/van één factor gevolgen heeft op andere vlakken en factoren. Dit helpt het burgerberaad om de complexiteit van het vraagstuk beter te begrijpen, meer bewustzijn te ontwikkelen wat mogelijke (on)bedoelde gevolgen van zijn adviezen kunnen zijn en uiteindelijk om keuzes te maken.

Hierbij faciliteren we het burgerberaad om inzicht te krijgen in wat de mogelijke gevolgen van een specifieke aanbeveling is op de volgende gebieden:

- Milieu
- Sociaalmaatschappelijk
- Economisch

Locatie bijeenkomsten

De bijeenkomsten van het burgerberaad vinden plaats op een locatie centraal in Nederland (Amersfoort). Een vaste locatie voor de bijeenkomsten draagt bij aan een gevoel van herkenbaarheid en vertrouwen bij de deelnemers. Zij raken vertrouwd met hun reis ernaartoe en gaan zich thuis voelen op de vaste plek waar zij samen werken aan hun opdracht. Daarnaast scheelt het tijd en kosten omdat er minder organisatie en afstemming nodig is met verschillende locaties.

Alleen de bijeenkomst in april vindt plaats op een andere centrale locatie, op de Veluwe, midden in de natuur.

Voor meer informatie over (praktische) ondersteuning van deelnemers, zie randvoorwaarde 6 en 7.

10. Het vaststellen van een aanpak om het burgerberaad te monitoren en te leren

Bij het leren over dit burgerberaad en over het instrument, en voor kennisopbouw en het ontwikkelen van toekomstige burgerberaden, zijn goede monitoring en evaluatie belangrijk. Het burgerberaad wordt daarom extern en onafhankelijk gemonitord en geëvalueerd, in opdracht van BZK. De onderzoekers, dr. Kristof Jacobs (Radboud Universiteit), dr. Christine Bleijenberg (De Haagse

Hogeschool), dr. Take Sipma (Tilburg University) en prof. dr. Frank Hendriks (Tilburg University), behandelen de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe verloopt het burgerberaad: (a) gedurende de voorbereiding en (b) uitvoering en is er (c) tussentijds bijstelling nodig?
2. In hoeverre zijn de geformuleerde doelstellingen bereikt?
3. Welke lessen zijn er te trekken voor toekomstige burgerberaden en voor de doorontwikkeling van het instrument?

De resultaten van de tussentijdse monitoring, zoals feedback van deelnemers die wordt opgehaald aan de hand van enquêtes, worden zoveel en zo snel mogelijk gedeeld met de projectorganisatie, zodat het team deze direct in het verdere procesontwerp en de organisatie kan verwerken. Dit draagt zowel bij aan de verbetering van het proces als het vertrouwen van deelnemers. Wanneer de evaluatie afgerond is door de onderzoekers, wordt deze openbaar toegankelijk.

In aanvulling op de externe evaluatie, zorgt de projectorganisatie ook voor een interne evaluatie, zodat geleerde lessen direct geïmplementeerd kunnen worden.

BIJLAGE 1 – Referentiedata mening over klimaatbeleid

De referentiedata voor het kenmerk ‘mening over klimaatbeleid’ komen van een peiling uitgevoerd door Ipsos I&O. De dataverzameling voor dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 20 september tot maandagochtend 23 september 2024. In totaal werkten 2.024 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. Een deel (n = 257) deed mee via PanelClix. De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

De twee vragen die gesteld zijn om mening over klimaatbeleid vast te stellen:

In hoeverre maakt u zich zorgen over klimaatverandering?

- a. Veel zorgen
- b. Enige zorgen
- c. Niet zo veel zorgen
- d. Helemaal geen zorgen
- e. Weet ik niet

Vindt u dat de Nederlandse overheid meer of minder moet doen om klimaatverandering tegen te gaan?

- a. Veel meer
- b. Meer
- c. Ongeveer even veel
- d. Minder
- e. Veel minder
- f. Weet ik niet

Aan de hand van de antwoorden zijn vier groepen ingedeeld:

- 18% van de Nederlanders is zeer bezorgd over klimaatverandering, wil meer klimaatbeleid
 - o Antwoordcombinatie:
 - Maakt zich veel zorgen & wil veel meer actie
- 28% van de Nederlanders is (enigszins) bezorgd over klimaatverandering, wil meer klimaatbeleid
 - o Antwoordcombinaties:
 - Maakt zich veel zorgen & wil meer actie
 - Maakt zich veel zorgen & wil evenveel actie
 - Maakt zich enige zorgen & wil veel meer actie
 - Maakt zich enige zorgen & wil meer actie
 - Maakt zich niet zoveel zorgen & wil veel meer actie

- 31% van de Nederlanders is enigszins of niet bezorgd over klimaatverandering, wil evenveel of minder klimaatbeleid
 - Antwoordcombinaties:
 - Maakt zich veel zorgen & wil minder actie
 - Maakt zich veel zorgen & wil veel minder actie
 - Maakt zich enige zorgen & wil evenveel actie
 - Maakt zich enige zorgen & wil minder actie
 - Maakt zich niet zoveel zorgen & wil meer actie
 - Maakt zich niet zoveel zorgen & wil evenveel actie
 - Maakt zich helemaal geen zorgen & wil veel meer actie
 - Maakt zich helemaal geen zorgen & wil meer actie

- 22% van de Nederlanders is niet bezorgd over klimaatverandering, wil minder klimaatbeleid
 - Antwoordcombinaties:
 - Maakt zich enige zorgen & wil veel minder actie
 - Maakt zich niet zoveel zorgen & wil minder actie
 - Maakt zich niet zoveel zorgen & wil veel minder actie
 - Maakt zich helemaal geen zorgen & wil evenveel actie
 - Maakt zich helemaal geen zorgen & wil minder actie
 - Maakt zich helemaal geen zorgen & wil veel minder actie

BIJLAGE 2 – Stappen lotingsproces

De 175 deelnemers zijn als volgt geselecteerd:

1. **Selectie van adressen en bewoners (oktober 2024).** We selecteerden willekeurig 125.000 adressen uit de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG). Deze adressen liggen verspreid over heel Nederland. We koppelden de adressen aan bewoners van 16 jaar en ouder met de Nederlandse nationaliteit. Deze gegevens haalden we uit de Basisregistratie Personen (BRP). We nodigden naar verhouding iets meer mensen uit die verder wonen van de plek waar de bijeenkomsten plaatsvinden. We doen dit omdat de reisafstand invloed heeft op het al dan niet aanmelden.
2. **Versturen van uitnodigingen (half november 2024).** Uit de bewoners van deze adressen selecteerden we willekeurig 70.000 mensen. Maximaal één persoon per adres. Zij ontvingen half november een persoonlijke uitnodiging om zich aan te melden voor het burgerberaad.
3. **Aanmelding (tweede helft november 2024).** De mensen die een uitnodiging ontvingen, konden zich tot en met 1 december aanmelden met een persoonlijke code. Zij konden zich aanmelden via het aanmeldformulier op de website van het burgerberaad of door te bellen.
4. **Loting (december 2024).** Uit deze aanmeldingen hebben we daarna 175 deelnemers geloot. We hebben geloot met de volgende kenmerken: geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geografische spreiding en mening over het klimaatbeleid. Daarbij hebben we ervoor gezorgd dat de verdeling van de deelnemers van het burgerberaad zoveel mogelijk lijkt op de verdeling van de mensen in de samenleving. Zo is het burgerberaad een zo goed mogelijke afspiegeling van Nederland.

Met deze stappen krijgen alle mensen van 16 jaar en ouder in Nederland een kans om mee te doen aan het Nationaal Burgerberaad Klimaat. Dit maakt het burgerberaad divers en zorgt ervoor dat iedereen zich erin kan herkennen.

BIJLAGE 3 – Schematische weergave lotingsproces

Nationaal Burgerberaad Klimaat

Lotingsproces

We selecteren willekeurig 125.000 adressen in heel Nederland en koppelen deze aan bewoners van 16 jaar en ouder met de Nederlandse nationaliteit.

Uit de bewoners van deze adressen loten we willekeurig 70.000 mensen. Maximaal één persoon per adres. Zij ontvangen een persoonlijke uitnodiging om zich aan te melden voor het burgerberaad.

De mensen die een uitnodiging ontvangen, kunnen zich aanmelden met een persoonlijke code via het aanmeldformulier op de website van het burgerberaad.

Uit alle aanmeldingen loten we 175 deelnemers. We willen dat het burgerberaad een zo goed mogelijke afspiegeling is van Nederland. Daarom loten we op basis van geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, woonplaats en mening over klimaatbeleid. Zo zorgen we ervoor dat de samenstelling van het burgerberaad zoveel mogelijk overeenkomt met de verdeling op deze kenmerken in de samenleving.

Bij de start van de eerste bijeenkomst op 18 januari is het burgerberaad van 175 mensen definitief.

BIJLAGE 4 – Samenstelling deelnemersgroep 6 januari 2025

NB Door **af rondingsverschillen** is het mogelijk dat de categorieën per kenmerk optellen tot meer dan 100%.

kenmerk	categorie	Percentage streefaantal	Streefaantal	Ondergr ens bandbre edte	Bovengr ens bandbre edte	Samenst elling 6 januari	Percentage samenstelli ng 6 januari
leeftijd	16-19	6%	10	9	13	9	5%
leeftijd	20-29	15%	27	24	32	26	15%
leeftijd	30-39	15%	27	24	32	25	14%
leeftijd	40-49	15%	26	23	31	26	15%
leeftijd	50-64	25%	44	39	52	46	26%
leeftijd	65+	23%	41	36	48	43	25%
geslacht	man	49%	85	75	97	87	50%
geslacht	vrouw	50%	87	77	99	85	49%
geslacht	Geen van bovenstaande	2%	3	3	6	3	2%
opleiding	a*	19%	34	30	40	33	19%
opleiding	b*	40%	70	62	80	69	39%
opleiding	c*	41%	71	63	81	73	42%
provincie	Groningen	3%	6	5	9	7	4%
provincie	Friesland	4%	7	6	9	8	5%
provincie	Drenthe	3%	5	4	7	8	5%
provincie	Overijssel	7%	12	10	15	11	6%
provincie	Flevoland	2%	4	4	7	4	2%
provincie	Gelderland	12%	21	19	25	19	11%
provincie	Utrecht	7%	13	12	17	13	7%
provincie	Noord-Holland	17%	29	26	34	28	16%
provincie	Zuid-Holland	21%	37	33	43	38	22%
provincie	Zeeland	2%	4	3	6	5	3%
provincie	Noord-Brabant	15%	26	23	31	21	12%
provincie	Limburg	6%	11	10	15	13	7%
houding	zeer bezorgd over klimaatverandering, wil meer klimaatbeleid**	18%	32	28	37	33	19%
houding	(enigszins) bezorgd over klimaatverandering, wil meer klimaatbeleid**	28%	49	44	57	51	29%
houding	enigszins of niet bezorgd over klimaatverandering	31%	55	49	63	53	30%

	ng, wil evenveel of minder klimaatbeleid**						
houding	niet bezorgd over klimaatverandering, wil minder klimaatbeleid**	22%	39	34	45	38	22%

*a = basisonderwijs, vmbo, eerste 3 leerjaren van havo/vwo of assistentenopleiding (mbo-1)

b = bovenbouw van havo/vwo, basisberoepsopleiding (mbo-2), vakopleiding (mbo-3) en middenkader- en specialistenopleidingen (mbo-4)

c = HBO en universiteit

** zie bijlage 1 voor meer informatie over de indeling van het kenmerk 'mening over klimaatbeleid'.

BIJLAGE 5 – Overzicht bezoeken genodigden

Gebieden waar langs de deuren is gegaan bij genodigden

- Zeeland (verschillende postcodes)
- Zuid-Holland (verschillende postcodes)
- Assen en regio
- Regio Zierikzee
- Regio Flevoland
- Regio Vlissingen
- Tilburg
- Den Haag
- Wageningen
- Lelystad
- Groningen
- Leeuwarden
- Almere
- Zeewolde
- Schiedam
- Vlaardingen
- Arnhem

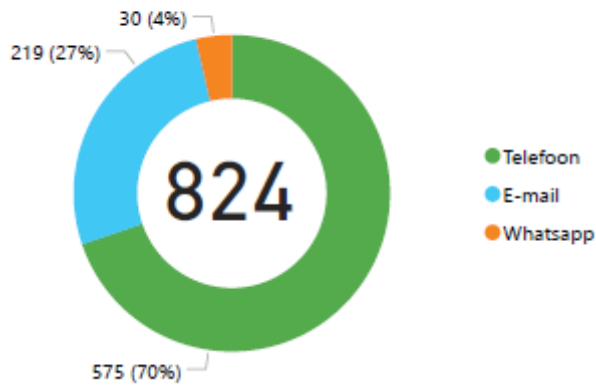
Aantallen bezoeken

Totaal aantal bezoeken: 1234

Was de genodigde thuis?	499 genodigden thuis
Is er een gesprek gevoerd?	455 gesprekken gevoerd
Komt de brief/uitnodiging de genodigde bekend voor?	245 komt de brief bekend voor
Hoe reageert de genodigde op de brief/uitnodiging?	79 reageren positief, 123 neutraal, 46 negatief

BIJLAGE 6 – Vragen en opmerkingen van genodigden tijdens aanmeldperiode

Totaal aantal vragen en opmerkingen

Wat voor vragen/opmerkingen worden gesteld?

NB Over de 479 vragen/opmerkingen over 'Afmelden van deelname (na ontvangen brief)': men kon zich *aanmelden* voor het burgerberaad via het aanmeldformulier of door te bellen. Expliciet *afmelden* was niet nodig; wanneer iemand zich niet aanmeldde werd dat al gezien als afmelding. Met name na het ontvangen van de herinneringsbrief waren er relatief veel genodigden die toch expliciet hebben aangegeven zich te willen afmelden.